

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Filipa Dienstbiera, soudce Tomáše Langáška a soudkyně Veroniky Juřičkové v právní věci žalobce: **V. D.**, zastoupen Mgr. Pavolem Kehlem, advokátem, sídlem Panská 6, Praha 1, proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra**, sídlem Nad Štolou 936/3, Praha 7, týkající se žaloby proti rozhodnutí žalovaného ze dne 9. 9. 2019, č. j. OAM-180/ZA-ZA11-K02-2019, o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 27. 1. 2021, č. j. 13 Az 52/2019 – 18,

takto:

I. Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 27. 1. 2021, č. j. 13 Az 52/2019 – 18, **se ruší**.

II. Rozhodnutí žalovaného 9. 9. 2019, č. j. OAM-180/ZA-ZA11-K02-2019, **se ruší** a **věc se** vrací žalovanému k dalšímu řízení.

III. Žalovaný **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o žalobě ani o kasační stížnosti.

IV. Žalobci **se nepřiznává** náhrada nákladů řízení o žalobě ani o kasační stížnosti.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci a řízení před městským soudem

[1] Rozhodnutím ze dne 9. 9. 2019 neudělil žalovaný žalobci mezinárodní ochranu dle § 12 až 14b zákona č. 325/1999 Sb., o azylu. Důvodem žádosti byla skutečnost, že v České republice žije již dlouho, má zde práci, přítelkyni i sestry, chodí zde k lékaři na kontrolu s astmatem a na Ukrajině se nemá kam vrátit.

[2] Proti rozhodnutí žalovaného brojil žalobce u Městského soudu v Praze. Namítal, že má obavy o svůj život z důvodu opětovné eskalace násilí ve vnitřním ozbrojeném konfliktu na Ukrajině. Nejedná se o pouhou snahu o legalizaci pobytu.

[3] Městský soud žalobu dne 27. 1. 2021 zamítl. Žalovaný se dle soudu dostatečně vypořádal s tvrzeními žalobce, že se na Ukrajině nemá kam vrátit, že má na území České republiky přítelkyni, i se skutečností, že zde navštěvuje lékaře, a to jak ve vztahu k možnému udělení humanitárního azylu, tak doplňkové ochrany z důvodu uvedeného v § 14a odst. 2 písm. d) zákona o azylu.

[4] Městský soud se ztotožnil též s hodnocením žalovaného týkajícím se bezpečnostní situace na Ukrajině. Konflikt probíhá pouze v Doněcké a Luhanské oblasti, žalobci v případě návratu nehrozí nebezpečí vážné újmy. Nadto soud odkázal na konstantní judikaturu Nejvyššího správního soudu, z níž plyne, že situaci na Ukrajině nelze klasifikovat jako „totální konflikt“. Žalobce naposledy žil v obci Rohatyn nacházející se v Ivanofrankivské oblasti na západě Ukrajiny. Existenci skutečného nebezpečí vážné újmy nelze dle soudu dovozovat ani z tvrzení žalobce, že jeho vrstevníci jsou nasazeni do válečného konfliktu.

[5] Dále soud upozornil, že žalobce pobýval na území České republiky s přestávkami od roku 2005, o mezinárodní ochranu požádal až poté, co kvůli své vlastní chybě přišel o dlouhodobý pobyt, nikoliv bezprostředně po vstupu na území. Z okolností případu tak dle soudu plyne, že žalobce jednal účelově, veden především snahou o legalizaci pobytu. Žalobce dále deklaroval, že by v zemi původu nenašel práci a naopak v České republice si dobře vydělá. Ekonomické potíže v zemi původu však dle soudu nemohou být důvodem pro udělení mezinárodní ochrany.

II. Kasační stížnost a vyjádření žalovaného

[6] Proti rozsudku městského soudu podal žalobce (stěžovatel) kasační stížnost.

[7] Stěžovatel namítá, že mu měl být udělen humanitární azyl dle § 14 zákona o azylu či doplňková ochrana dle § 14a odst. 2 písm. d) zákona o azylu.

[8] Na stěžovatelův případ je zcela nepřiléhavá judikatura o účelovosti žádosti o mezinárodní ochranu z důvodu časového odstupu mezi vstupem do země a jejím podáním. K tomu odkazuje na rozsudek ze dne 18. 6. 2019, č. j. 8 Azs 27/2019 - 52. Stěžovatel o mezinárodní ochranu požádal v momentě, kdy začal pociťovat obavu z vážné újmy, kterou by pro něj návrat do země původu představoval. Soud však stěžovatele odkázal na právně nemožné řešení dle zákona o pobytu cizinců a přenesl tak svou zodpovědnost za dodržení mezinárodních závazků, které jsou chráněny zákonem o azylu, na jiné orgány (rozsudek ze dne 15. 5. 2013, č. j. 3 Azs 56/2012 - 81).

[9] Soud také nesprávně vyhodnotil míru narušení stěžovatelova soukromého a rodinného života, ke kterému neudělením mezinárodní ochrany a povinností vycestovat dojde. Soud se k zásahu napadeného rozhodnutí žalovaného do soukromého života

stěžovatele vůbec nevyjádřil, přestože se ho týkala velká část žalobních námitek. Pouze obecně poukázal na judikaturu, dle které neudělení mezinárodní ochrany „zpravidla“ neznamená nepřiměřený zásah do soukromého a rodinného života. Soud ani žalovaný nevzali v úvahu individuální okolnosti případu stěžovatele, přestože právě tyto okolnosti byly středobodem jeho žádosti. Žalovaný pak ve vztahu k humanitárnímu azylu i k doplňkové ochraně dle § 14a odst. 2 písm. d) soukromý život stěžovatele a možné porušení čl. 8 Úmluvy vůbec neposoudil. Stěžovatel proto trvá na námitce nepřezkoumatelnosti rozhodnutí žalovaného, kterou vznesl v žalobě.

[10] Žalovaný ve vyjádření ke kasační stížnosti neshledal kasační námitky důvodnými a ztotožnil se s posouzením věci městským soudem.

[11] V doplnění kasační stížnosti ze dne 9. 5. 2022 stěžovatel upozornil na změnu skutkových okolností spočívající v invazi Ruské federace na Ukrajinu a rozpoutání válečného konfliktu na jejím území. Dle stěžovatele má Nejvyšší správní soud povinnost přihlédnout k novým skutečnostem, které nemohly být v době rozhodování správního orgánu známy, na základě čl. 46 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/32/EU o společných řízeních pro přiznávání a odnímání statusu mezinárodní ochrany (dále jen „procedurální směrnice“).

III. Posouzení věci Nejvyšším správním soudem

[12] Nejvyšší správní soud při posuzování kasační stížnosti nejprve hodnotil, zda jsou splněny podmínky řízení. Kasační stížnost je přípustná, má požadované náležitosti, byla podána včas a osobou oprávněnou, a je tedy projednatelná.

[13] Soud přezkoumal napadený rozsudek městského soudu v rozsahu kasační stížnosti a v rámci uplatněných důvodů, ověřil při tom, zda napadené rozhodnutí netrpí vadami, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti [§ 109 odst. 3 a 4 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“)], a dospěl k závěru, že kasační stížnost je důvodná.

[14] Je nutno podotknout, že stěžovatel v řízení o žalobě značně pozměnil argumentaci, pro kterou se obává návratu na Ukrajinu. Zatímco v řízení před správním orgánem uváděl jako důvody žádosti snahu zůstat v České republice, kde má na rozdíl od Ukrajiny zázemí, v žalobě namítal, že se v případě návratu obává o svůj život z důvodu ozbrojeného konfliktu, což při pohovoru k žádosti o mezinárodní ochranu vůbec nezmínil.

[15] Stěžovatel v žalobě nerozporoval neudělení humanitárního azylu ani doplňkové ochrany z důvodu možného porušení mezinárodních závazků České republiky, konkrétně čl. 8 Úmluvy zaručující stěžovateli právo na respektování jeho soukromého a rodinného života. Tvrzení, že se této oblasti týkala velká část žalobních námitek, není pravdivé. Námitky směřující v kasační stížnosti tímto směrem tak nejsou nepřípustné podle § 104 odst. 4 s. ř. s., neboť je stěžovatel neuplatnil v žalobě, ač tak učinit mohl. Nic na tom nemění ani skutečnost, že městský soud nad rámec žalobních námitek podrobil přezkumu i tyto části rozhodnutí žalovaného. Jedná se o vadu rozsudku městského soudu bez vlivu na jeho zákonnost, nezakládá však přípustnost nyní nově uplatněných kasačních námitek. Stěžovatel v žalobě nenamítal ani nepřezkoumatelnost rozhodnutí žalovaného, vytýkal mu pouze nesprávné posouzení věci a nedostatečně zjištěný skutkový stav.

[16] Na okraj však Nejvyšší správní soud dodává, že žalovaný soukromý a rodinný život stěžovatele ve svém rozhodnutí dostatečně zhodnotil. Lze odkázat na stranu 9 jeho rozhodnutí, kde upozornil, že stěžovatel je dospělou osobou, na Ukrajině žil bez přítomnosti svých sester, které zde žijí vlastním životem se svými rodinami. Jeho přítelkyně je ukrajinské národnosti, nesdílí společnou domácnost a jejich vztah je v rané fázi. Stěžovatel neznal ani přesné datum narození a adresu pobytu svojí přítelkyně. Svůj vztah mohou případně nadále rozvíjet i v jiné zemi, než je Česká republika. Žalovaný tak neshledal, že by vycestováním stěžovatele došlo k porušení čl. 8 Úmluvy. Stejně tak neshledal důvod pro udělení humanitárního azylu, neboť konstatoval, že stěžovatel je zdravý muž v produktivním věku, finančně zajištěný a bez pevných rodinných závazků. Jediné zdravotní omezení se projevuje zhoršeným dýcháním v pylové sezoně z důvodu jeho astmatu, po zaléčení se jeho stav zlepšil a od roku 2017 nebyl nucen podstoupit další lékařské vyšetření ani jinou léčbu. V průběhu řízení neuvedl ani žádné skutečnosti, které by mu bránily ve zpětné integraci na ukrajinský pracovní trh.

[17] Stěžovatel dále namítal, že jeho žádost o mezinárodní ochranu nebyla účelová, bez ohledu na čas jejího podání, k čemuž odkázal na rozsudek č. j. 8 Azs 27/2019 - 52. V něm Nejvyšší správní soud uvedl, že *„čas podání žádosti by stěžovateli neměl být sám o sobě k tíži a správní orgán žádost nemůže a priori posuzovat jako účelovou „k legalizaci pobytu“*. To se ovšem v projednávané věci nestalo, žalovaný věcně vyhodnotil důvody, které stěžovatele k podání žádosti o azyl vedly, a vysvětlil, že nejsou azylově relevantní. Nadto poukázal na okolnosti, za kterých stěžovatel žádost podával, z nichž je zřejmé, že k podání žádosti vedla zejména snaha o legalizaci pobytu na území ČR. Stejně, a tedy v souladu s uvedeným judikaturním závěrem, postupoval i městský soud.

[18] Bez ohledu na výše uvedené Nejvyšší správní soud musel zhodnotit také otázku, jakým způsobem se má do rozhodnutí o kasační stížnosti promítnout bezprecedentní změna bezpečnostní situace na Ukrajině, která nastala v průběhu řízení o ní.

[19] V době rozhodování Nejvyššího správního soudu je změna bezpečnostní situace na Ukrajině všeobecně známou skutečností, kterou netřeba dokazovat (srov. rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 3. 2022, č. j. 10 Azs 537/2021 - 31, ze dne 24. 3. 2022, č. j. 1 Azs 36/2022 - 31, či ze dne 7. 4. 2022, č. j. 8 Azs 55/2022 - 25). Na Ukrajinu dne 24. 2. 2022 zaútočila vojska Ruské federace a vypukla válka, která zasahuje celé její území, nikoli pouze východ Ukrajiny, jako tomu bylo doposud. Jde o válečný konflikt dvou států, který nemá v Evropě po roce 1945 obdobu.

[20] Stěžovatelem odkazovaný čl. 46 odst. 3 procedurální směrnice, který zakotvuje právo žadatele o mezinárodní ochranu na účinný opravný prostředek obsahující úplné a *ex nunc* posouzení jak skutkové, tak právní stránky, je přímo použitelný na řízení před krajským soudem, nestanoví však povinnost zajistit stejný procesní komfort též pro řízení před NSS [srov. k tomu např. rozsudek ze dne 26. 11. 2015, čj. 10 Azs 194/2015-32, body 22 až 24, nález ze dne 12. 4. 2016, sp. zn. I. ÚS 425/16 (N 66/81 SbNU 153), body 24 až 35, případně rozsudek NSS ze dne 19. 10. 2021, čj. 1 Azs 292/2021-51, body 28 až 30].

[21] Nejvyšší správní soud se však ve své judikatuře zabýval již i tím, zda a za jakých okolností lze vzít v potaz změnu okolností v zemi původu, která nastala až v průběhu řízení o kasační stížnosti v důsledku ruské invaze na Ukrajinu dne 24. 2. 2022, a tím prolomit pravidlo obsažené v § 75 odst. 1 s. ř. s., podle kterého soud vychází při přezkumu

rozhodnutí zásadně ze skutkového stavu v době vydání rozhodnutí žalovaného (viz rozsudky NSS ze dne 10. 3. 2022, č. j. 10 Azs 537/2021-31, ze dne 24. 3. 2022, č. j. 1 Azs 36/2022-31, či ze dne 14. 4. 2022, č. j. 5 Azs 212/2020 - 44, či ze dne 28. 4. 2022, č. j. 8 Azs 285/2020 - 39). Dospěl v ní k závěru, že nucený návrat cizince by v současné situaci na Ukrajině mohl být v rozporu se zásadou *non-refoulement*. Judikatura v daných věcech zavázala žalovaného podanou žádost o mezinárodní ochranu věcně přezkoumat ve světle nových okolností, aniž by soud cizince odkázal na opakovanou žádost o udělení mezinárodní ochrany. Nejvyšší správní soud v nyní posuzované věci neshledal dostatečně silné důvody pro odlišení od rozhodovaných věcí ani pro překonání vyslovených judikaturních závěrů. I zde je nutno přihlédnout ke zcela mimořádné změně skutkových okolností v zemi původu stěžovatele, byť k ní došlo až v průběhu kasačního řízení.

[22] Ačkoliv žalovaný i městský soud vycházeli správně ze stavu, který tu byl v době jejich rozhodování, a ve svých závěrech postupovali v souladu s tehdy aktuální judikaturou Nejvyššího správního soudu, skutkové závěry postavené na shromážděných podkladech již zjevně neodpovídají zcela mimořádné situaci, která v zemi stěžovatelova původu panuje, a od níž nelze odhlédnout. Za této situace proto Nejvyšší správní soud v souladu se svou výše uvedenou aktuální judikaturou uzavírá, že je namístě znovu posoudit stěžovatelovu žádost, neboť předchozí závěry žalovaného a městského soudu již neobstojí. Povinností žalovaného proto nyní bude, aby se žádostí stěžovatele znovu zabýval a přihlédl ke skutečnostem, které v mezidobí nastaly.

IV. Závěr a náklady řízení

[23] Nejvyšší správní soud z výše uvedených důvodů dospěl k názoru, že kasační stížnost je důvodná, a v souladu s § 110 odst. 1 s. ř. s. napadený rozsudek krajského soudu zrušil. Jelikož vytýkané vady mají původ již v žalobou napadeném rozhodnutí, zrušil Nejvyšší správní soud podle § 110 odst. 2 písm. a) ve spojení s § 78 odst. 1, 4 a 5 s. ř. s. i rozhodnutí žalovaného a věc mu vrátil k dalšímu řízení, v němž bude vázán právním názorem vysloveným v tomto rozsudku.

[24] V případě, že Nejvyšší správní soud zrušil rozsudek městského soudu a současně zrušil i rozhodnutí správního orgánu dle § 110 odst. 2 s. ř. s., je povinen rozhodnout kromě nákladů řízení o kasační stížnosti i o nákladech řízení, které předcházelo zrušenému rozhodnutí krajského soudu (§ 110 odst. 3 věta druhá s. ř. s.). Při rozhodování o náhradě nákladů řízení vychází soudní řád správní z celkového úspěchu ve věci (§ 60 odst. 1 ve spojení s § 120 s. ř. s.). Z tohoto hlediska byl úspěšný stěžovatel. Soud nicméně rozhodl o nepřiznání náhrady nákladů řízení stěžovateli podle § 60 odst. 7 ve spojení s § 120 s. ř. s. Zvážil přitom, že stěžovatel je v řízení o kasační stížnosti procesně úspěšný toliko z důvodu změny bezpečnostní situace na Ukrajině, kterou nemohli předvídat žalovaný ani městský soud.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **nejsou** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 10. května 2022

JUDr. Filip Dienstbier, Ph.D.
předseda senátu